

Mirar de prop *

No és fàcil mirar les estampes antigues. En general, són de dimensions petites i en blanc i negre. Cal acostar-s'hi molt per veure-les bé i, perquè revelin tot el que tenen a dins, s'ha de dedicar temps i molta atenció a cadascuna. Amb un cop d'ull, no n'hi ha prou per reconèixer el tema que representen, admirar-hi els traços fins i la cura amb què estan plasmats els detalls més minúsculs. Les estampes són exigents amb l'espectador i no s'obren fàcilment; però, quan ho fan, poden proporcionar-li tant o més plaer estètic i intel·lectual que qualsevol obra de les considerades arts majors, com les pintures, que juguen amb l'avantatge de la mida i el color

Elena Santiago Páez, "Mirar Rembrandt", a *Rembrandt. La llum de l'ombra*, Fundació Caixa Catalunya, Barcelona 2005.

Aquest magnífic text que Elena Santiago va escriure pel catàleg d'una exposició de gravats de Rembrandt, assenyala amb precisió dos dels elements essencials del gravat antic: que en general són obres de dimensions petites i que són exigents amb l'espectador. Hi ha excepcions pel que fa a les dimensions. Alguns gravats són grans, com ara les Presons de Piranesi, que ens impressionen per la seva força i la seva inventiva. O bé els gravats dels Tiepolo que reproduïxen sostres pintats, on els personatges floten en un espai vibrant de núvols i de llum, en belles i decoratives composicions.

Però la majoria d'estampes antigues són petites i les hem de mirar de prop. Bona part de les obres de dos dels millors gravadors de tots els temps, Dürer i Rembrandt, són trossos de paper de pocs centímetres. Tot i així, en aquest minúscul espai, Rembrandt va crear imatges d'una intensitat i d'una humanitat commovedores, i els seus traços d'aiguafort i atrevits claroscurs han estat admirats durant segles. Aquestes qualitats, però, que s'aprecien en els detalls, s'han de veure amb atenció, i per fer això ens pot ser molt útil una lupa. La lent d'augment també ens permetrà admirar l'extraordinària destresa tècnica d'alguns burins i xilografies de Dürer, un artista que va marcar un abans i un després en la història del gravat. Hi ha qui pensa que Dürer i Rembrandt van ser més grans artistes com a gravadors que com a pintors. El mateix s'ha dit de Goya. Sense paraules ens deixen els colpidors "Desastres de la Guerra", i els Disbarats –probablement el punt més alt del geni de l'artista- són d'una modernitat que encara avui sorpren. Són magnífics també els gravats de Fortuny, d'una tècnica i força expressiva que ens permet comparar-lo amb els grans noms que hem comentat.

Rembrandt va inspirar-se en composicions de Dürer, Goya va inspirar-se en Rembrandt, i en els gravats de Fortuny hi ha aspectes de Rembrandt, Tiepolo i Goya. Els grans artistes es miren entre ells, i nosaltres hem de saber mirar bé les seves obres. Com diu Elena Santiago, els gravats són exigents amb l'espectador i no s'obren fàcilment; però, quan ho fan, ens atrapen per sempre més.

Vicenç Furió

* Text de presentació escrit amb motiu de l'exposició *Grans mestres del gravat europeu*, celebrada el 2009 a la Galeria Francesc Mestre de Barcelona.